

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/160/2008

WYDATKI RODZICÓW ZWIĄZANE Z NOWYM ROKIEM SZKOLNYM OPINIE Z LAT 1997–2008

KOMUNIKAT Z BADAŃ

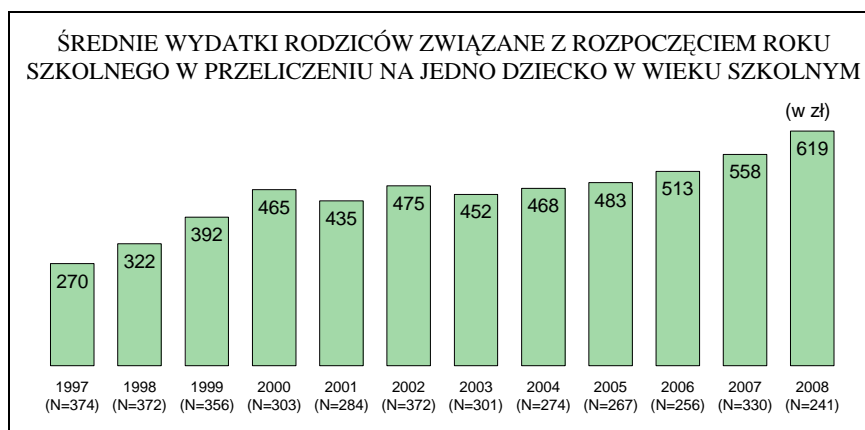
WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

- ❑ W tym roku na potrzeby dzieci związane z rozpoczęciem roku szkolnego rodzice wydali średnio 940 zł, czyli o 13% więcej niż przed rokiem. W przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym wydatki te wyniosły średnio 619 zł, tj. o 11% więcej niż w roku 2007. Tegoroczne koszty poniesione przez rodziców są najwyższe od 1997 roku.

- ❑ Na wydatki związane z rozpoczęciem roku szkolnego składają się przede wszystkim koszty podręczników (44% ogólnych kwot) oraz ubrań (31%) i przyborów szkolnych (19%). Wydatki na podręczniki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniosły 259 zł (od ubiegłego roku bez zmian), na ubrania – 187 zł (wzrost o 15%), a na przybory – 115 zł (spadek o 3%).
- ❑ W tym roku dodatkowe zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe finansuje swoim dzieciom 37% rodziców (od ubiegłego roku spadek o 3 punkty), nadal większość (63%, wzrost o 3 punkty) nie stwarza im takich możliwości.
- ❑ Rodzice niezmiennie najczęściej opłacają swoim dzieciom dodatkową naukę języków obcych (25%), rzadziej – zajęcia sportowe (15%) i artystyczne (12%), korepetycje, kursy przygotowawcze (8%), a najrzadziej – kursy informatyczne (2%).
- ❑ W porównaniu z rokiem 2007 wzrosły nakłady finansowe rodziców na dodatkowe zajęcia uczniów. W przeliczeniu na jedno dziecko korzystające z płatnych zajęć wynoszą one miesięcznie 263 zł (o 10% więcej niż przed rokiem) i są najwyższe od 1997 roku.

Od dwunastu lat na początku nowego roku szkolnego pytamy rodziców o poniesione przez nich wydatki na szkolne potrzeby swoich dzieci. Próbujemy też ustalić, czy rodzice zapewniają dzieciom udział w dodatkowych płatnych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych, organizowanych w szkole lub poza nią, oraz jakie kwoty przeznaczają na ten cel¹.

SKALA WYDATKÓW SZKOLNYCH

Z deklaracji rodziców wynika, że w tym roku tylko 1% z nich nie poniosło żadnych wydatków w związku z rozpoczęciem roku szkolnego swoich dzieci (może to oznaczać, że koszty poniosła dalsza rodzina lub wyspecjalizowane instytucje), a siedmiu na stu (7%) wydało nie więcej niż 300 zł. Co piąty rodzic (21%) przeznaczył na ten cel od 301 zł do 500 zł, niemal tyle samo (19%) – od 501 zł do 800 zł, a prawie dwie piąte (37%) wydało na potrzeby szkolne swoich dzieci kwoty przekraczające 800 zł. Trzeba podkreślić, że w tym roku znacznie większa niż dotychczas grupa rodziców (15%) uchyliła się od udzielenia odpowiedzi na to pytanie².

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (221) zrealizowano w dniach 3–7 października 2008 roku na liczącej 1107 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Być może wiąże się to z wprowadzoną zmianą sposobu przeprowadzania wywiadu.

Tabela 1

Wysokość wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego*	Wskazania osób mających dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)											
	1997 (N=387)	1998 (N=384)	1999 (N=363)	2000 (N=314)	2001 (N=295)	2002 (N=372)	2003 (N=311)	2004 (N=284)	2005 (N=272)	2006 (N=260)	2007 (N=335)	2008 (N=286)
	w procentach											
Brak wydatków	1	0	0	0	0	1	1	0	3	1	2	1
Do 100 zł	5	3	1	2	2	1	0	1	0	1	1	1
101–200 zł	17	15	8	5	4	4	2	1	2	1	2	1
201–300 zł	24	19	15	11	13	13	12	7	8	8	6	5
301–500 zł	30	31	27	25	33	28	32	36	25	30	24	21
501–800 zł	12	16	21	22	22	19	23	24	24	25	22	19
Powyżej 800 zł	10	13	25	31	22	32	27	28	35	33	42	37
Nieokreślone wydatki	1	3	2	4	4	3	3	3	3	1	1	15

* Pytanie brzmiało: „Ile mniej więcej pieniędzy przeznaczył(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego na szkolne potrzeby swoich dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja)?”

Średnia kwota tegorocznych wydatków szkolnych poniesionych na wszystkie dzieci w gospodarstwie domowym wynosi 940 zł, tj. o 13% więcej niż przed rokiem, i jest najwyższa w całym okresie objętym badaniami (czyli w ostatnich dwunastu latach)³.

Tabela 2

Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego na wszystkie dzieci w wieku szkolnym												Zmiany 2007–2008
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
	w złotych												
Jedno	300	387	484	522	493	517	511	505	550	573	606	732	wzrost o 21%
Dwoje	521	547	690	859	770	901	826	872	863	872	1003	1053	wzrost o 5%
Troje i więcej*	681	728	986	1153	1104	1217	1067	1289	1237	1601	1549	1449	spadek o 6%
Ogółem	446	496	653	723	669	744	697	725	755	800	832	940	wzrost o 13%

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu małej ich liczebności (33 osoby)

³ Odnotowane zmiany w poziomie wydatków można częściowo tłumaczyć wzrostem cen towarów i usług związanych z uczęszczaniem dzieci do szkoły.

Wysokość kwot przeznaczonych na cele szkolne zależy oczywiście od liczby uczniów w rodzinie. Te, które mają na utrzymaniu jedno dziecko w wieku szkolnym, wydały średnio 732 zł, czyli aż o 21% więcej niż przed rokiem, a rodziny z dwojgiem dzieci – średnio 1053 zł, a więc tylko o 5% więcej niż w ubiegłym roku. Natomiast rodziny z co najmniej trojgiem dzieci przeznaczyły na ten cel średnio 1449 zł, czyli o 6% mniej niż rok temu. Dane dotyczące wydatków w rodzinach wielodzietnych należy jednak traktować ostrożnie z powodu małej liczby rodziców reprezentujących takie rodziny.

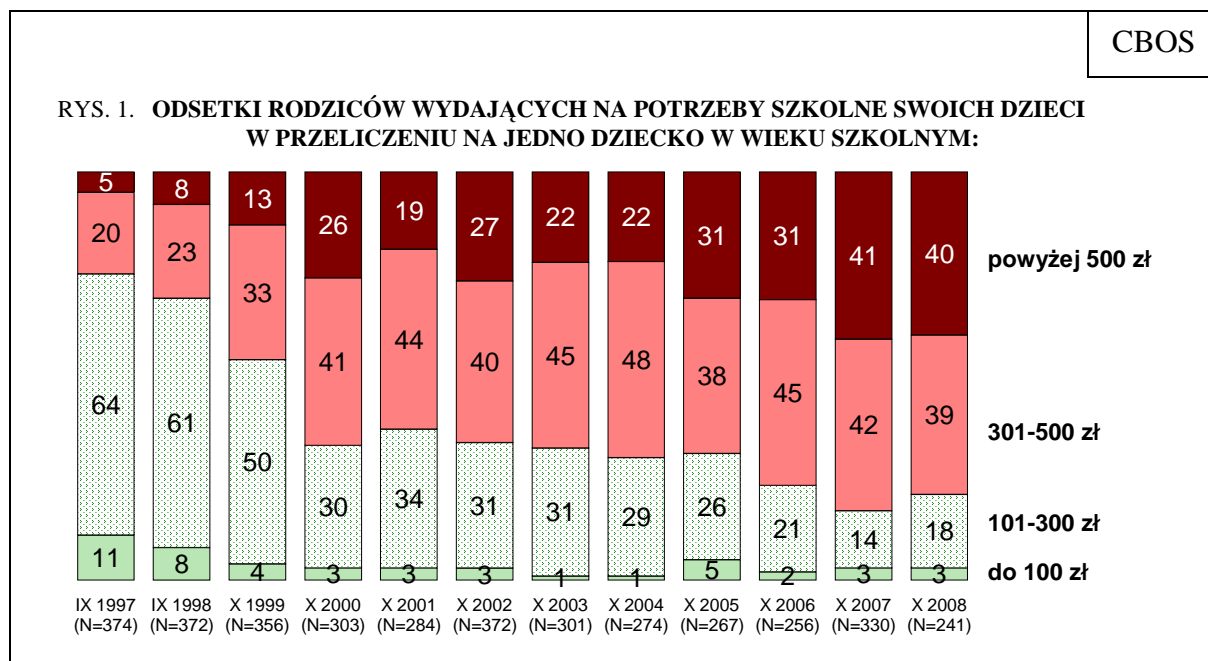
Podstawowym wskaźnikiem stopnia obciążenia rodzin kosztami edukacji jest średnia kwota wydatków w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym.

Tabela 3

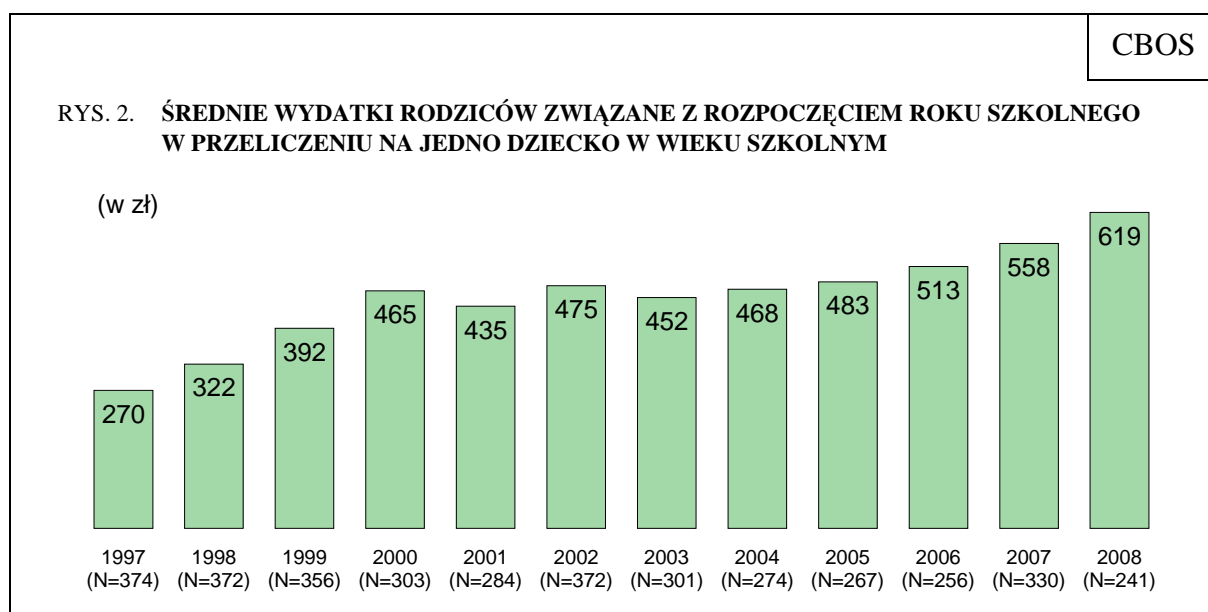
Wysokość wydatków szkolnych w przeliczeniu na jedno dziecko	Wskazania rodziców, którzy podali wysokość kwot przeznaczonych na szkolne potrzeby dzieci*											
	1997 N=374	1998 N=372	1999 N=356	2000 N=303	2001 N=284	2002 N=372	2003 N=301	2004 N=274	2005 N=267	2006 N=256	2007 N=330	2007 N=241
	w procentach											
Do 50 zł	2	2	1	1	0	2	1	0	4	2	2	1
51–100 zł	9	6	3	2	3	1	0	1	1	0	1	2
101–200 zł	32	30	19	12	10	9	8	7	7	5	3	6
201–300 zł	32	31	31	18	24	22	23	22	19	16	11	12
301–400 zł	11	12	19	21	24	15	24	23	15	18	14	14
401–500 zł	9	11	14	20	20	25	21	25	23	27	28	25
501–600 zł	2	2	3	9	8	10	6	4	7	11	12	10
601–700 zł	1	1	2	4	3	5	5	6	9	5	6	7
Powyżej 700 zł	2	5	8	13	8	12	11	12	15	15	23	23

*Pominięto odpowiadających: *trudno powiedzieć*

W tym roku 3% rodziców wydało na szkolne potrzeby swoich dzieci w przeliczeniu na jednego ucznia średnio co najwyżej 100 zł. Prawie jedna piąta (18%) przeznaczyła na ten cel od 101 zł do 300 zł, niemal dwie piąte (39%) – od 301 zł do 500 zł i prawie tyle samo (40%) – powyżej 500 zł. Zwraca uwagę fakt, że w ostatnich dwóch latach wyjątkowo wielu rodziców przeznacza na ten cel kwotę przekraczającą 700 zł w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym.

W tym roku rodzice wydali na jedno dziecko średnio 619 zł, tj. o 11% więcej niż przed rokiem i najwięcej w ostatnich dwunastu latach. Najniższe nakłady na edukację odnotowaliśmy w 1997 roku, w latach 1998–2000 obserwowaliśmy ich systematyczny wzrost, w kolejnych latach ulegały one wahaniom, a od roku 2004 daje się zauważyć ponowny systematyczny wzrost wydatków. Należy jednak podkreślić, iż są to wydatki w cenach bieżących, a więc z pominięciem wskaźnika inflacji, którego uwzględnienie zmniejszyłoby różnice obserwowane w poszczególnych latach.

Średnie wydatki na potrzeby szkolne, jakie ponoszą rodzice w przeliczeniu na jedno dziecko, w znacznej mierze zależą od liczby uczniów w rodzinie.

Tabela 4

Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym												Zmiany 2007–2008
	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	
	w złotych												
Jedno	300	387	484	522	493	516	511	505	550	573	606	732	wzrost o 21%
Dwoje	261	273	345	430	385	451	413	436	432	436	501	527	wzrost o 5%
Troje i więcej*	208	219	289	338	327	382	334	390	366	455	471	421	spadek o 11%
Ogółem	270	322	392	465	435	475	452	468	483	513	558	619	wzrost o 11%

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu małej ich liczebności (33 osoby)

Rodziny, które mają na utrzymaniu jedno dziecko uczęszczające do szkoły, wydały w tym roku średnio 732 zł, a więc aż o 21% więcej niż przed rokiem. Rodziny z dwojgiem dzieci przeznaczyły na ten cel 527 zł w przeliczeniu na jedno dziecko, czyli tylko o 5% więcej niż w ubiegłym roku. Natomiast rodziny wielodzietne, mające na utrzymaniu co najmniej troje uczniów, wydały na jedno dziecko 421 zł, czyli o 11% mniej niż w 2007 roku. Wyraźnie widać, że im więcej uczniów w rodzinie, tym mniej pieniędzy przypada na zaspokojenie szkolnych potrzeb każdego z nich, a wydatki rodzin wielodzietnych w przeliczeniu na jedno dziecko są o 42% mniejsze niż wydatki rodzin mających jednego ucznia na utrzymaniu – i jako jedyne maleją.

Warto też odnotować, że kwoty przeznaczane na szkolną edukację dzieci w znacznym stopniu zależą od poziomu wykształcenia rodziców oraz warunków materialnych ich gospodarstw domowych⁴. Generalnie, im gorsze jest położenie społeczno-ekonomiczne rodziny, tym mniejsze nakłady finansowe na ten cel.

⁴ Nie można analizować różnicowań związanych z pozycją zawodową rodzica oraz poziomem dochodów na osobę w rodzinie z powodu małych liczebności badanych w poszczególnych kategoriach tych zmiennych.

Tabela 5

Charakterystyka społeczna ankietowanych mających dzieci w wieku szkolnym	Średnie wydatki rodziców związane z rozpoczęciem roku szkolnego w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym
OGÓLEM	619 ZŁ
Wykształcenie	
Podstawowe	504 zł
Zasadnicze zawodowe	627 zł
Średnie	634 zł
Wyższe	668 zł
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego	
Złe	554 zł
Średnie	604 zł
Dobre	686 zł

STRUKTURA WYDATKÓW SZKOLNYCH

Na wydatki związane z rozpoczęciem roku szkolnego składają się przede wszystkim koszty podręczników (44% ogólnych kwot) oraz ubrań (31%) i przyborów szkolnych (19%)⁵.

W porównaniu z rokiem 2007 odnotowujemy wzrost wydatków rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego (o ponad 10%). Okazuje się, że wynika on głównie z większych wydatków na szkolne ubrania (wzrost o 15% w przeliczeniu na jedno dziecko). Niemal nie zmieniły się natomiast kwoty wydawane na podręczniki i przybory szkolne. Wynika z tego, że wprowadzenie w ubiegłym roku mundurków – mimo że nie są one już obowiązkowe w tym roku szkolnym – w skali całego kraju zwiększyło wydatki rodziców.

Tabela 6

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego:	Średnie wydatki rodziców na dzieci w wieku szkolnym					
	na wszystkie dzieci			w przeliczeniu na jedno dziecko		
	X 2007	X 2008	Zmiany	X 2007	X 2008	Zmiany
	w złotych			w złotych		
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	832	940	wzrost o 13%	558	619	wzrost o 11%
w tym						
– szkolne podręczniki dzieci	392	409	wzrost o 4%	260	259	bez zmian
– szkolne ubranie dzieci, np. strój galowy, mundurek, obuwie, kostium do gimnastyki, dres	241	296	wzrost o 23%	163	187	wzrost o 15%
– szkolne przybory dzieci, np. tornister, plecak, piórnik, długopisy, flamastry	179	177	spadek o 1%	119	115	spadek o 3%

⁵ Inne wydatki stanowią 6% ogólnych kosztów.

Zrozumiałe, że wysokość wydatków na podręczniki, ubrania i przybory dla wszystkich dzieci wiąże się z liczbą uczniów w rodzinie – im jest ich więcej, tym większe są koszty ponoszone przez rodziny.

Tabela 7

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2008/2009:	Średnie wydatki na wszystkie dzieci w wieku szkolnym			
	Ogółem	Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny		
		jedno	dwoje	troje i więcej*
w złotych				
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	940	732	1053	1449
w tym				
– szkolne podręczniki	409	296	454	724
– szkolne ubranie	296	215	314	566
– szkolne przybory	177	131	202	295
* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu małej ich liczebności (33 osoby)				

Jednak gdy analizujemy wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko, to okazuje się, że **im więcej jest uczniów w rodzinie, tym mniejsze sumy przeznaczają rodzice na zaspokojenie szkolnych potrzeb każdego z nich, w tym także na podręczniki i przybory oraz – choć ta prawidłowość jest mniej regularna – na ubrania.** Zapewne wiąże się to z gorszą na ogół sytuacją materialną rodzin wielodzietnych, ale także z tym, że w rodzinach tych niektóre ze szkolnych rzeczy mogą być przekazywane uczniom przez starsze rodzeństwo.

Tabela 8

Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2008/2009:	Średnie wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym			
	Ogółem	Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny		
		jedno	dwoje	troje i więcej*
w złotych				
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	619	732	527	421
w tym				
– szkolne podręczniki	259	296	227	212
– szkolne ubranie	187	215	157	165
- szkolne przybory	115	131	101	85
* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy traktować ostrożnie z powodu ich małej liczebności (33 osoby)				

Nakłady finansowe rodziców na cele edukacyjne zależą także od typu szkoły, do jakiej uczęszczają dzieci. Okazuje się, że im wyższy poziom edukacji, tym większe koszty

podręczników. Również na szkolne ubrania najczęściej pieniędzy wydają rodzice uczniów szkół średnich. W sumie rozpoczęcie roku szkolnego najczęściej kosztuje rodziców mających dzieci na najbardziej zaawansowanym poziomie edukacji. Na drugim miejscu, gdy chodzi o poziom wydatków, sytuują się rodzice uczniów szkół podstawowych. Natomiast najmniej obciążeni są rodzice gimnazjalistów (nie dotyczy to tylko wydatków na podręczniki).

Tabela 9

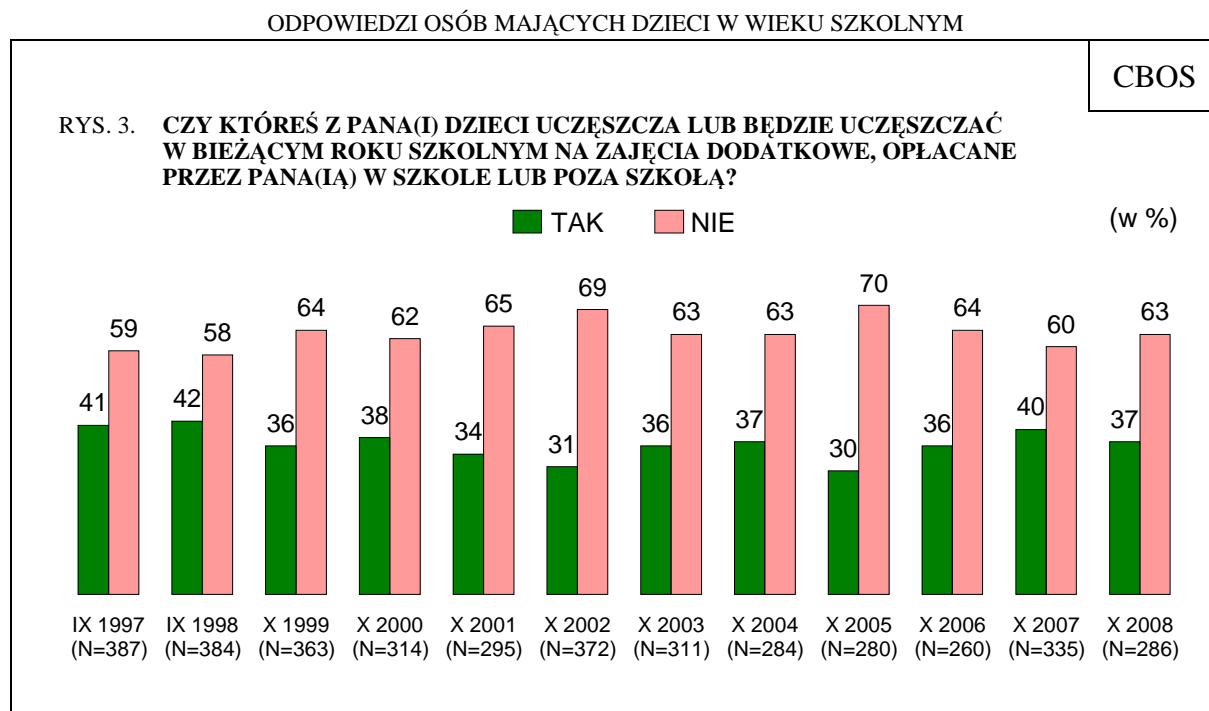
Ile mniej więcej wydał(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem roku szkolnego 2008/2009:	Średnie wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym			
	Ogółem	Typ szkoły ucznia*		
		podstawowa	gimnazjum	średnia
w złotych				
– na szkolne potrzeby swoich dzieci	619	606	522	630
w tym				
– szkolne podręczniki	259	240	253	289
– szkolne ubranie	187	177	166	199
– szkolne przybory	115	115	104	113
* Pominięto odpowiedzi rodziców uczniów zasadniczych szkół zawodowych z powodu małej ich liczebności w badanej próbie				

DODATKOWE PŁATNE ZAJĘCIA EDUKACYJNE I OGÓLNOROZWOJOWE

Możliwość korzystania z dodatkowych płatnych zajęć w szkole lub poza nią w znacznym stopniu wpływa na szanse edukacyjne uczniów – na to, czy dostaną się do dobrej szkoły średniej i na dobrą uczelnię; pośrednio decyduje o ich przyszłej pozycji społecznej. Wydatki na ten cel są więc ważnym składnikiem kosztów ponoszonych przez rodziców na edukację dzieci w wieku szkolnym.

Okazuje się jednak, że możliwość korzystania z płatnych zajęć stwarza swoim dzieciom mniej niż połowa rodziców. Udział w płatnych zajęciach rodzice najczęściej zapewniali dzieciom w latach 1997–1998, czyli wtedy, gdy – jak wynika z omówionych danych – koszty związane z rozpoczęciem roku szkolnego były najniższe. Odsetek rodziców finansujących te formy edukacji stopniowo malał w latach 1999–2002, a w kolejnych latach podlegał wahaniom. W ubiegłym roku sytuacja była równie dobra jak w latach 1997 i 1998, natomiast w tym roku nieco się pogorszyła. **Obecnie prawie dwie piąte badanych mających dzieci w wieku szkolnym (37%, od ubiegłego roku spadek o 3 punkty) deklaruje, że któreś z nich już uczęszcza lub zamierza uczęszczać na dodatkowe płatne zajęcia. Nadal**

więc większość rodziców (63%, wzrost o 3 punkty) nie stwarza swoim dzieciom możliwości uczestniczenia w płatnych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych.

Podobnie jak w ubiegłym roku, rodzice opłacają swoim dzieciom przede wszystkim naukę języków obcych (25%). Rządziej zapewniają im udział w zajęciach sportowych (15%) i artystycznych (12%). Jeszcze mniej rodziców finansuje dzieciom korepetycje, kursy przygotowawcze (8%), a zupełnie nieliczni (2%) opłacają kursy komputerowe, informatyczne.

Tabela 10

Na jakie dodatkowo opłacane przez Pana(ia) zajęcia uczęszczają lub będą uczęszczać Pana(i) dzieci w wieku szkolnym? Czy są to:	Odpowiedzi twierdzące respondentów mających dzieci w wieku szkolnym											
	1997 N=387	1998 N=384	1999 N=363	2000 N=314	2001 N=295	2002 N=372	2003 N=311	2004 N=284	2005 N=280	2006 N=260	2007 N=335	2008 N=286
	w procentach											
– nauka języków obcych	28	30	26	30	24	22	27	26	23	25	28	25
– zajęcia sportowe	8	13	11	13	14	12	17	18	13	16	16	15
– zajęcia artystyczne	6	7	6	6	6	8	11	9	6	12	10	12
– korepetycje, kursy przygotowawcze	9	9	8	10	9	8	8	8	7	6	11	8
– kursy komputerowe, informatyczne	3	5	4	6	5	4	5	3	3	5	2	2
– inne	1	2	1	3	2	2	2	3	1	2	2	3
Rodzice nie opłacają żadnych dodatkowych zajęć	59	58	64	62	65	69	63	63	71	64	60	63
Procenty odpowiedzi nie sumują się do 100, ponieważ uczniowie mogą uczęszczać na różnego rodzaju zajęcia												

Podobnie jak w ubiegłym roku, prawie połowa rodziców finansujących dzieciom w wieku szkolnym dodatkowe zajęcia (45%) przeznacza na ten cel miesięcznie do 100 zł w przeliczeniu na jedno dziecko, ponad dwie piąte (42%) – od 101 zł do 300 zł, a prawie co ósmy rodzic (13%) wydaje powyżej 300 zł.

Tabela 11

Wysokość miesięcznych wydatków na dodatkowe zajęcia w przeliczeniu na jedno dziecko	Wskazania badanych, którzy opłacają swoim dzieciom dodatkowe zajęcia i podali wysokość miesięcznych wydatków na ten cel*											
	1997 N=158	1998 N=162	1999 N=130	2000 N=120	2001 N=101	2002 N=116	2003 N=109	2004 N=96	2005 N=75	2006 N=92	2007 N=130	2008 N=90
	w procentach											
Do 50 zł	39	36	38	22	35	23	16	26	12	18	15	23
51–100 zł	29	32	26	28	26	32	29	33	22	30	32	22
101–150 zł	12	13	11	17	12	16	19	13	28	14	22	18
151–200 zł	10	7	7	9	6	10	15	7	13	14	11	14
201–300 zł	4	4	12	17	9	8	7	10	6	14	7	10
Powyżej 300 zł	6	8	6	7	12	11	14	11	19	10	13	13

* Pominięto odpowiadających: *trudno powiedzieć*

Obecnie średnie miesięczne wydatki rodzin na dodatkowe zajęcia wszystkich uczęszczających na nie dzieci wynoszą miesięcznie 355 zł, tj. o 31% więcej niż przed rokiem. Natomiast w przeliczeniu na jedno dziecko korzystające z płatnych zajęć nakłady finansowe rodziców wynoszą miesięcznie 263 zł, czyli o 10% więcej niż w roku ubiegłym.

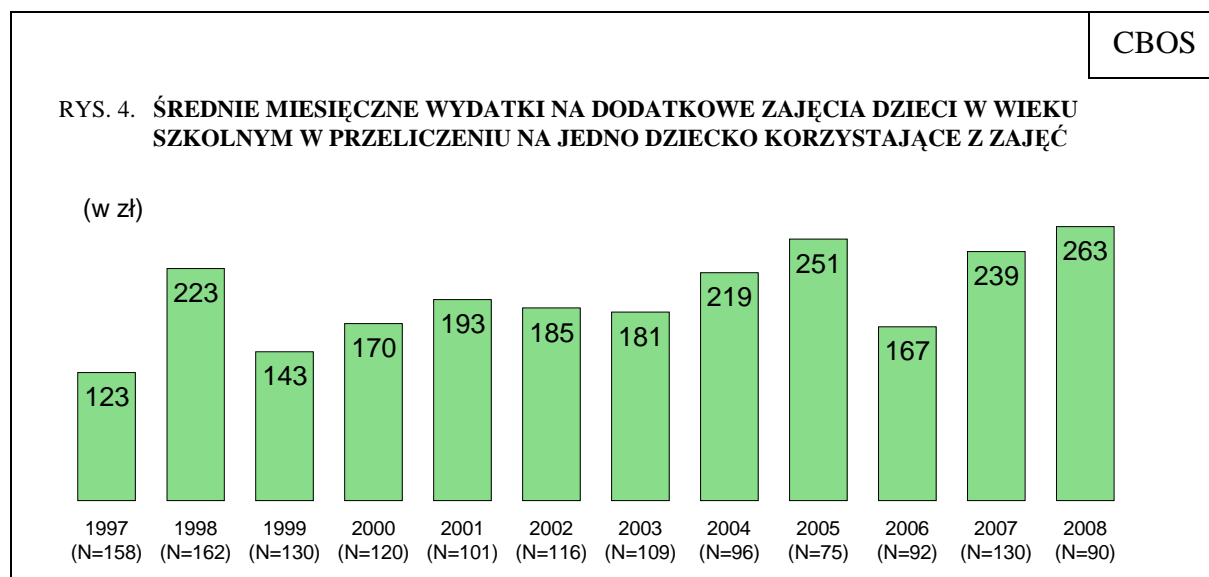
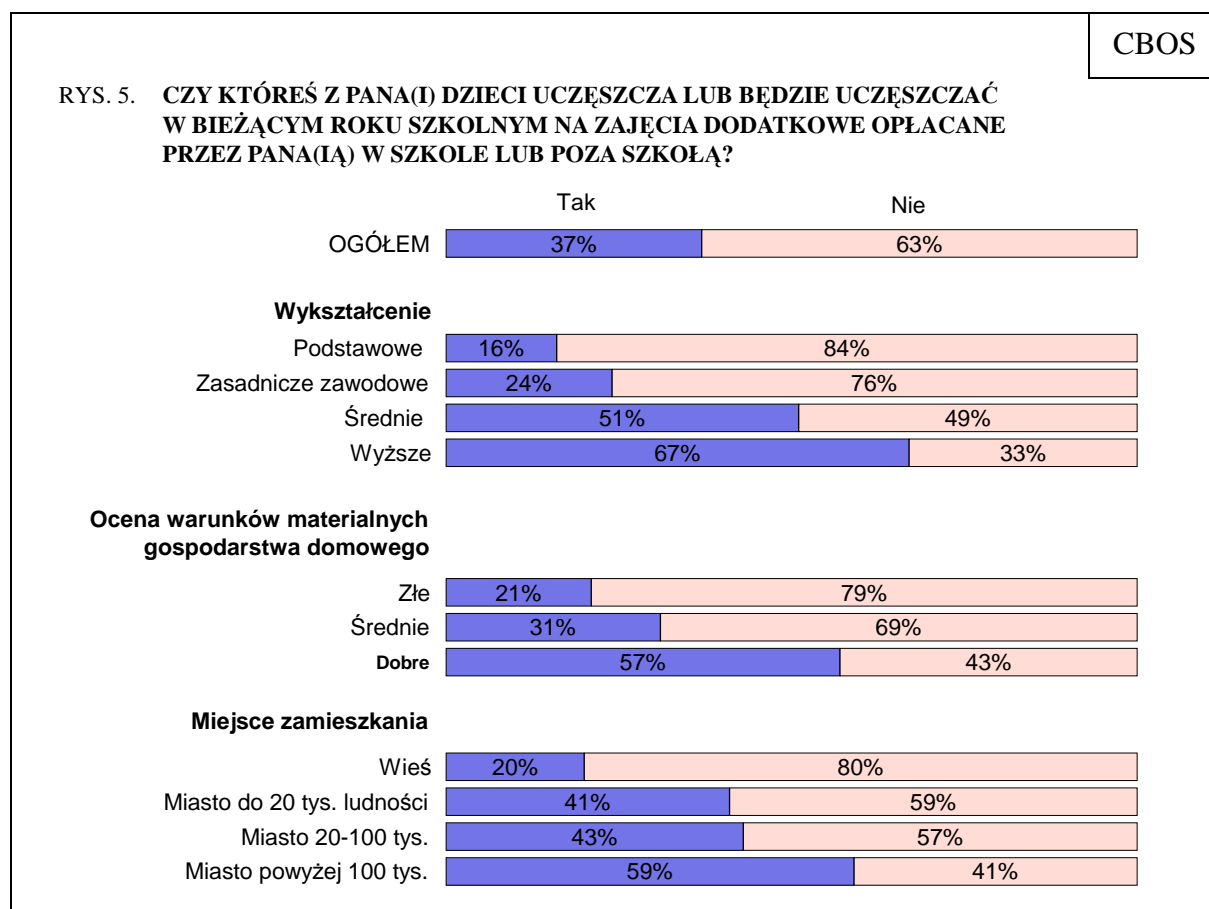

Tabela 12

Średnie miesięczne wydatki rodziców na dodatkowe zajęcia dzieci w wieku szkolnym	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Zmiany 2007–2008
	w złotych												
Na wszystkie dzieci korzystające z zajęć	147	265	194	212	247	221	235	259	332	206	270	355	wzrost o 31%
Na jedno dziecko korzystające z zajęć	123	223	143	170	193	185	181	219	251	167	239	263	wzrost o 10%

Szanse uczniów z różnych środowisk społecznych na uczestnictwo w płatnych zajęciach są bardzo silnie zróżnicowane. Zależą przede wszystkim od społeczno-ekonomicznego położenia rodziny (wykształcenia rodziców i warunków materialnych) oraz charakteru miejsca zamieszkania⁶. Im niższe wykształcenie rodziców i gorsze warunki materialne ich gospodarstw domowych, a także im mniejsze miejsce zamieszkania, tym mniej rodziców zapewnia swoim dzieciom możliwość udziału w płatnych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych.

⁶ Nie można analizować zróżnicowań związanych z pozycją zawodową rodzica oraz poziomem dochodów na osobę w rodzinie z powodu małych liczebności badanych w poszczególnych kategoriach tych zmiennych.

Tabela 13

Charakterystyka społeczna ankietowanych mających dzieci w wieku szkolnym	Czy któreś z Pana(i) dzieci uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na zajęcia dodatkowe opłacane przez Pana(ią) w szkole lub poza szkołą?							
	Tak							Nie
	Ogółem	języki obce	zajęcia sportowe	zajęcia artystyczne	korepetycje	kursy komputerowe	inne	
	w procentach							
OGÓŁEM	37	25	16	12	8	2		63
Wykształcenie								
Podstawowe	16	11	5	5	5	0	0	84
Zasadnicze zawodowe	24	14	7	6	2	0	2	76
Średnie	51	33	24	18	11	6	7	49
Wyższe	67	51	30	25	24	0	2	33
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego								
Złe	21	10	10	4	4	0	0	79
Średnie	31	22	13	9	7	3	5	69
Dobre	57	38	24	22	13	2	2	43
Miejsce zamieszkania								
Wieś	20	12	6	6	4	2	3	80
Miasto do 20 tys. ludności	41	32	11	8	4	2	2	59
– 20-100 tys.	43	24	22	12	13	2	0	57
– powyżej 100 tys.*	59	41	29	24	15	1	6	41
* Połączono deklaracje rodziców z dużych i wielkich miast z powodu małych liczebności badanych z miast liczących powyżej 500 tys. mieszkańców								

Z deklaracji badanych wynika, że możliwość udziału w płatnych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych zapewnia swoim dzieciom większość rodziców z wyższym wykształceniem (67%), a także ponad połowa mających średnie wykształcenie (51%), żyjących w dobrych warunkach materialnych (57%), mieszkających w miastach liczących ponad 100 tys. ludności (59%). Dla porównania – szanse takie stwarza swoim dzieciom zaledwie co szósty rodzic mający wykształcenie podstawowe (16%) i niemal co czwarty z wykształceniem zasadniczym zawodowym, ponadto co piąty rodzic źle oceniający warunki materialne własnego gospodarstwa domowego (21%) i tyle samo (20%) rodziców mieszkających na wsi.

Nierówność szans edukacyjnych dzieci pochodzących z rodzin społecznie uprzywilejowanych i upośledzonych jest widoczna na przykładzie niemal wszystkich rodzajów płatnych zajęć dodatkowych (z wyjątkiem kursów komputerowych). Im niższe wykształcenie rodziców i gorsza sytuacja materialna gospodarstwa domowego, a także im mniejsza miejscowość zamieszkania, tym mniej rodziców opłaca dzieciom udział w kursach języków obcych, zajęciach sportowych i artystycznych oraz finansuje korepetycje i kursy przygotowujące do podjęcia edukacji na wyższym poziomie.

Utrzymujące się nierówności w dostępie uczniów do płatnych zajęć edukacyjnych i ogólnorozwojowych mają wielorakie uwarunkowania. Niewątpliwie ważne jest zróżnicowanie kondycji materialnej rodzin, która określa możliwości finansowania dodatkowej edukacji dzieci. Duże znaczenie ma czynnik kulturowy, czyli aspiracje rodziców dotyczące edukacji potomstwa. Rodzice mający wyższe wykształcenie i wyższą pozycję zawodową przywiązują większą wagę nie tylko do formalnego wykształcenia dzieci, ale także do rozwoju ich osobowości i zapewne częściej mają świadomość, że uczestnictwo w płatnych zajęciach dodatkowych zwiększa szanse ich dzieci na sukces edukacyjny i życiowy. Natomiast nierówność szans uczniów ze wsi oraz miast wynika zarówno ze zróżnicowania struktury społecznej i różnic kulturowych, jak i z różnic cywilizacyjnych, które przejawiają się m.in. w znacznie bogatszej ofercie propozycji edukacyjnych i ogólnorozwojowych w miastach niż na wsi.

Z naszych wieloletnich badań wynika, że w ostatnich pięciu latach systematycznie rosną wydatki rodziców na szkolną edukację dzieci, a tegoroczne koszty związane z rozpoczęciem roku szkolnego są najwyższe od roku 1997. W ostatnim roku zwiększyły się także (i są najwyższe w ostatnim dwunastolecium) kwoty przeznaczane przez rodziców na dodatkowe, szkolne i pozaszkolne, płatne zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe, które zwiększają szanse edukacyjne uczniów. Nadal jednak większość rodziców nie zapewnia swoim dzieciom możliwości uczestniczenia w takich zajęciach (finansuje je 37% rodziców). Ponadto zarówno nakłady finansowe na szkolną edukację uczniów, jak i ich udział w dodatkowych zajęciach są silnie zróżnicowane i zależą od społeczno-ekonomicznego położenia rodziny. Możliwość uczestniczenia w dodatkowych płatnych zajęciach zależy także od miejsca zamieszkania – szczególnie upośledzeni pod tym względem są uczniowie z rodzin wiejskich. Świadczy to o utrzymywaniu się w Polsce znacznych nierówności społecznych już na poziomie edukacji szkolnej, tym bardziej że, jak wskazują nasze badania, według tych samych kryteriów społecznych wyraźnie zróżnicowane są także szanse uczniów na wakacyjny wypoczynek⁷.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

---

⁷ Zob. komunikat CBOS „Wakacje uczniów – wypoczynek i praca zarobkowa w latach 1993–2007”, wrzesień 2007 (oprac. B. Wciórka); w przygotowaniu komunikat dotyczący tegorocznych wakacji uczniów.